

ЗАКОН УКРАЇНИ

Про внесення змін до деяких законів України щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання

Верховна Рада України постановляє:

I. Внести зміни до таких законів України:

1. У Законі України "Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку" (Відомості Верховної Ради України, 1995 р., № 12, ст. 81 із наступними змінами):

1) у статті 82 слова "може бути накладено" замінити словом "накладаються";

2) у тексті Закону слова "дозові межі" в усіх відмінках замінити словами "ліміти доз" у відповідному відмінку.

2. У Законі України "Про захист людини від впливу іонізуючого випромінювання" (Відомості Верховної Ради України, 1998 р., № 22, ст. 115 із наступними змінами):

1) у преамбулі слова "у випадках радіаційних аварій" замінити словами "у ситуаціях існуючого та аварійного опромінення";

2) у статті 1:

визначення терміна "основна дозова межа опромінення" викласти в такій редакції:

"ліміт дози опромінення – величина ефективної та/або еквівалентної дози опромінення людини за рік, встановлена цим Законом та нормами радіаційної безпеки, які не повинні перевищуватися для окремої особи";

у визначенні терміна "практична діяльність" слова "яка вважається" замінити словами "якою управляють як";

доповнити з урахуванням алфавітного порядку термінами такого змісту:

"аварійна ситуація – будь-яка неочікувана (незапланована) подія, що призвела до порушення умов безпечної експлуатації ядерної установки, об'єкта, призначеного для поводження з радіоактивними відходами, джерела іонізуючого випромінювання, яка не призвела до аварії, але потребує вжиття заходів для запобігання або мінімізації шкідливих наслідків опромінення та забезпечення нормального режиму експлуатації установки, об'єкта чи джерела";

"еквівалентна доза опромінення – добуток поглиненої дози у тканині або органі людини та радіаційного зважувального фактора, що визначається згідно з нормами радіаційної безпеки з урахуванням типу випромінювання";

"медичне опромінення – опромінення, якому піддаються пацієнти або здорові особи для цілей діагностики стану здоров'я або лікування";

"особа з населення – будь-яка особа, крім осіб, які зазнають професійного або медичного опромінення";

"репрезентативна особа – особа, доза опромінення якої є репрезентативною для осіб з населення з найбільшими рівнями опромінення серед осіб з населення";

"референтний рівень – рівень ефективною або еквівалентною дози опромінення чи концентрації активності радіонуклідів у ситуаціях аварійного або існуючого опромінення, вище якого опромінення як наслідок таких ситуацій вважається неприйнятним, навіть якщо він не перевищує ліміту дози опромінення";

"ситуація аварійного опромінення – ситуація опромінення, що виникає внаслідок аварійної ситуації, радіаційної аварії та потребує вжиття невідкладних заходів з метою запобігання або мінімізації шкідливих наслідків опромінення";

"ситуація існуючого опромінення – ситуація опромінення, що вже існує, спричинена природним випромінюванням або радіоактивними матеріалами, що залишилися від діяльності, щодо якої не здійснювався державний нагляд (контроль), або після аварій";

"ситуація планового опромінення – ситуація опромінення, що виникає внаслідок здійснення практичної діяльності, яка передбачає опромінення за нормальних умов та потенційне опромінення людей і навколишнього природного середовища";

3) у статті 2 слова "практичною діяльністю" замінити словами "негативним впливом іонізуючого випромінювання";

4) у другому реченні статті 3 слова "дозових меж" замінити словами "лімітів доз";

5) у назві розділу II слова "Основні дозові межі" замінити словами "Ліміти доз";

6) статті 5–7 викласти в такій редакції:

"Стаття 5. Ліміти доз опромінення осіб з населення

Ліміт ефективної дози опромінення осіб з населення становить 1 мілізіверт* на рік від усіх дозволених видів практичної діяльності.

Ліміт еквівалентної дози опромінення осіб з населення становить:

для кришталика ока – 15 мЗв на рік;

для шкіри – 50 мЗв на рік.

Ліміти доз індивідуального опромінення осіб з населення та критерії щільності забруднення ґрунтів на території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи, визначаються законодавством.

* Мілізіверт (мЗв) – похідна від одиниці вимірювання еквівалентної та ефективної доз опромінення – зіверт (Зв) (у системі СІ). Позасистемна одиниця – бер (1 мЗв дорівнює 0,1 бера).

Стаття 6. Ліміти доз професійного опромінення

Ліміт ефективної дози професійного опромінення становить 20 мЗв за будь-який окремий рік. Дозволяється встановлення ефективної дози професійного опромінення до 50 мЗв на рік, за умови що середня річна доза протягом будь-яких п'яти послідовних років, у тому числі років з перевищенням ліміту, становить не більше 20 мЗв.

Ліміт еквівалентної дози професійного опромінення для кришталика ока становить 20 мЗв за окремий рік або 100 мЗв протягом будь-яких п'яти послідовних років, за умови що максимальна річна доза становить 50 мЗв за окремий рік, як зазначено у частині першій цієї статті.

Ліміт еквівалентної дози професійного опромінення для шкіри становить 500 мЗв на рік. Це обмеження застосовується до усередненої дози для 1 сантиметра квадратного шкіри, незалежно від того, яку ділянку шкіри опромінено.

Ліміт еквівалентної дози професійного опромінення для кінцівок становить 500 мЗв на рік.

Для стажерів та здобувачів освіти віком 18 років і старше, які під час навчання працюють з джерелами іонізуючого випромінювання, застосовуються ліміти ефективної та еквівалентної доз професійного опромінення, встановлені відповідно до цієї статті.

Для стажерів та здобувачів освіти віком від 16 до 18 років, які під час навчання працюють з джерелами іонізуючого випромінювання:

ліміт еквівалентної дози професійного опромінення для шкіри становить 50 мЗв на рік. Це обмеження застосовується до усередненої дози для 1 сантиметра квадратного шкіри, незалежно від того, яку ділянку шкіри опромінено;

ліміт еквівалентної дози професійного опромінення для кінцівок становить 50 мЗв на рік.

Для вагітних жінок, які працюють в умовах впливу іонізуючого випромінювання та належать до персоналу, роботодавець забезпечує умови праці, за яких ефективна доза професійного опромінення не перевищує 1 мЗв за весь період вагітності.

Жінки, які здійснюють грудне вигодовування дитини, не залучаються до робіт, під час яких можливе потраплення радіонуклідів до організму людини. Умови праці, передбачені цією частиною та частиною п'ятою цієї статті, мають бути забезпечені з моменту повідомлення роботодавця про вагітність та/або про здійснення грудного вигодовування дитини протягом усього їх періоду.

Медичні та інші працівники, здобувачі освіти, які працюють з джерелами іонізуючого випромінювання, мають бути поінформовані роботодавцем про ризики для здоров'я, з якими пов'язана їхня робота, про загальні процедури радіаційного захисту та запобіжні заходи, яких необхідно вжити під час перебування на робочому місці з метою запобігання негативному впливу іонізуючого випромінювання, а також про алгоритм вжиття невідкладних заходів у разі виникнення радіаційної аварії.

Дія цієї статті поширюється також на осіб, які виконують тимчасову роботу, пов'язану з використанням джерел іонізуючого випромінювання.

Стаття 7. Захист осіб, які залучаються до реагування на аварійні ситуації, ліквідації радіаційних аварій та їхніх наслідків

Опромінення осіб, які залучаються до реагування на аварійні ситуації, ліквідації радіаційних аварій та їхніх наслідків, понад ліміти доз професійного опромінення, встановлені частиною першою статті 6 цього Закону, допускається лише на добровільних засадах, з обов'язковим здійсненням контролю та обліку індивідуальних доз опромінення персоналу і щорічною передачею інформації про отримані такими особами дози опромінення до Державного реєстру джерел іонізуючого випромінювання та індивідуальних доз опромінення.

Для професійного опромінення в ситуації аварійного опромінення встановлюються референтні рівні нижче ефективної дози опромінення 100 мЗв.

Залучення до реагування на аварійні ситуації, ліквідації радіаційних аварій та їхніх наслідків осіб, які мають медичні протипоказання, осіб віком до 18 років та жінок дітородного віку забороняється.

Для врятування життя, запобігання серйозному впливу іонізуючого випромінювання на здоров'я людини, запобігання розвитку радіаційної аварії та опромінення великої кількості людей дозволяється встановлення референтного рівня ефективної дози опромінення залучених осіб вище 100 мЗв, але не більше 500 мЗв, за згодою залучених осіб, які повністю поінформовані про ризики для здоров'я від впливу іонізуючого випромінювання. Кандидатури зазначених осіб повинні визначатися завчасно та узгоджуватися відповідно до вимог норм радіаційної безпеки.

Юридичні особи та фізичні особи – підприємці, які здійснюють практичну діяльність, несуть відповідальність за захист осіб, залучених до реагування на аварійні ситуації, ліквідації радіаційних аварій та їхніх наслідків, від впливу іонізуючого випромінювання, завчасно надають таким особам належну та актуалізовану інформацію про ризики для здоров'я, з якими може бути пов'язана їх участь у виконанні робіт з реагування на аварійні ситуації, ліквідації радіаційних аварій та їхніх наслідків, і про вжиття необхідних заходів безпеки";

7) у статті 8¹:

в абзаці четвертому слова "основної дозової межі індивідуального" замінити словами "лімітів доз";

в абзаці шостому слова "річної основної дозової межі" замінити словами "лімітів доз";

абзац сьомий викласти в такій редакції:

"затвердження Положення та персонального складу Національної комісії з радіаційного захисту населення України. Персональний склад Національної комісії з радіаційного захисту населення України виконує свої повноваження до затвердження Верховною Радою України нового персонального складу Національної комісії з радіаційного захисту населення України";

8) статтю 9 викласти в такій редакції:

"Стаття 9. Повноваження Кабінету Міністрів України, міністерств, інших центральних органів виконавчої влади щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання

До повноважень Кабінету Міністрів України щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання належить:

затвердження плану заходів щодо зниження рівня опромінення населення радоном та продуктами його розпаду, мінімізації довгострокових

ризиків від поширення радону в житлових та нежитлових будівлях, на робочих місцях, від будь-якого джерела проникнення радону з ґрунту, будівельних матеріалів або води;

затвердження державного плану реагування на аварійні ситуації;

затвердження стратегії поводження з матеріалами, забрудненими природними радіонуклідами;

затвердження порядку проведення оцінки стану захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання та ведення екологічних паспортів територій;

організація і здійснення нагляду за виконанням заходів щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання на відповідних територіях обласними державними адміністраціями;

затвердження порядку створення єдиної державної системи контролю та обліку індивідуальних доз опромінення;

затвердження порядку реєстрації джерел іонізуючого випромінювання, контролю та обліку індивідуальних доз опромінення, положення про Державний реєстр джерел іонізуючого випромінювання та індивідуальних доз опромінення;

здійснення міжнародного співробітництва у сфері захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання.

До повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, належить:

забезпечення формування державної політики щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання у сфері охорони здоров'я;

координація медико-санітарних заходів та заходів щодо готовності, запобігання, реагування і ліквідації наслідків аварійних ситуацій, що пов'язані з небезпечними факторами радіологічної природи у сфері охорони здоров'я;

затвердження норм радіаційної безпеки;

участь у міжнародному співробітництві та сприяння впровадженню кращого міжнародного досвіду щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання у сфері охорони здоров'я, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення.

До повноважень міністерств та інших центральних органів виконавчої влади, що забезпечують формування та реалізують державну політику у відповідних сферах, щодо забезпечення захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання належить:

розроблення та затвердження галузевого плану реагування на аварійні ситуації;

методичне керівництво системою обліку та контролю доз опромінення працівників на підприємствах та в установах;

організація і контроль виконання заходів щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

здійснення контролю за безпечним веденням практичної діяльності;

розроблення та впровадження правил, виконання яких забезпечує безпечність практичної діяльності.

До повноважень органу державного регулювання ядерної та радіаційної безпеки належить:

забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері безпеки використання ядерної енергії та радіаційної безпеки, під час поводження з матеріалами з підвищеним вмістом природних радіонуклідів, що утворюються та/або виробляються в результаті провадження видів діяльності, не пов'язаних з використанням ядерної енергії;

забезпечення організації створення та функціонування єдиної державної системи контролю та обліку індивідуальних доз опромінення;

розроблення і затвердження норм, правил та стандартів з ядерної та радіаційної безпеки;

здійснення державного нагляду у сфері безпеки використання ядерної енергії та радіаційної безпеки, під час поводження з матеріалами з підвищеним вмістом природних радіонуклідів, що утворюються та/або виробляються в результаті провадження видів діяльності, не пов'язаних з використанням ядерної енергії;

встановлення вимог до планів реагування на аварійні ситуації на об'єктовому рівні;

здійснення повноважень компетентного органу з фізичного захисту ядерного матеріалу та ядерних установок відповідно до Конвенції про фізичний захист ядерного матеріалу та ядерних установок, з питань безпечного перевезення радіоактивних матеріалів відповідно до правил ядерної та радіаційної безпеки при перевезенні радіоактивних матеріалів, з питань аварійного оповіщення та інформування згідно з Конвенцією про оперативне оповіщення про ядерні аварії;

здійснення міжнародного співробітництва щодо захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання";

9) у статті 10:

абзац другий викласти в такій редакції:

"прийняття згідно із законодавством України рішень щодо застосування на відповідній території заходів захисту осіб з населення від впливу іонізуючого випромінювання, які можуть зазнати шкідливого впливу

іонізуючого випромінювання у разі виникнення аварійної ситуації та радіаційних аварій, та постійне інформування про них громадськості";

в абзаці восьмому слова "організація контролю" замінити словами "організація та контроль";

доповнити абзацом дванадцятим такого змісту:

"розроблення та затвердження планів реагування на аварійні ситуації на відповідній території, підтримання їх в актуальному стані";

10) доповнити статтею 10¹ такого змісту:

"Стаття 10¹. Повноваження Національної комісії з радіаційного захисту населення України

До повноважень Національної комісії з радіаційного захисту населення України належить:

участь у розробленні державного плану реагування на аварійні ситуації та його підтриманні в актуальному стані на основі оцінки небезпек і ризиків;

здійснення науково-методичного супроводу:

функціонування єдиної державної системи контролю та обліку індивідуальних доз опромінення;

розроблення та впровадження державних санітарних норм і правил радіаційної безпеки, норм і правил з ядерної та радіаційної безпеки;

розроблення проектів нормативно-правових актів у частині впливу радіаційного чинника на функціонування екосистем і здоров'я людини;

здійснення науково-експертної оцінки:

науково-дослідних та інших робіт щодо визначення рівня опромінення населення радоном та продуктами його розпаду;

мінімізації довгострокових ризиків від поширення радону в житлових та нежитлових будівлях, на робочих місцях, від будь-якого джерела проникнення радону з ґрунту, будівельних матеріалів або води;

проектів регіональних програм захисту людини від впливу іонізуючого випромінювання;

проектів рішень про обсяги досліджень доз опромінення населення;

стану захисту населення України від впливу іонізуючого випромінювання та надання рекомендацій місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування з питань його оптимізації";

11) у статті 11:

в абзаці шостому частини другої слова "допустимих дозових меж" замінити словами "лімітів доз опромінення";

у частині третій слово "радіаційно-екологічний" замінити словом "екологічний";

у частині четвертій слово "радіаційно-екологічного" замінити словом "екологічного";

12) у статті 13:

у назві слова "фізичних та юридичних осіб" замінити словами "юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців";

в абзаці першому слова "Юридичні та фізичні особи" замінити словами "Юридичні особи та фізичні особи – підприємці";

абзац п'ятий доповнити словами "та щорічну передачу інформації про отримані дози до Державного реєстру джерел іонізуючого випромінювання та індивідуальних доз опромінення";

13) у статті 14:

у назві слова "юридичних і фізичних осіб" замінити словами "юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців";

перше речення абзацу першого частини першої викласти в такій редакції:

"Юридичні особи та фізичні особи – підприємці, які здійснюють практичну діяльність, забезпечують постійну готовність до реагування на аварійні ситуації і радіаційні аварії та до ліквідації наслідків радіаційних аварій згідно з вимогами норм і правил з ядерної та радіаційної безпеки, інших нормативно-правових актів та умов отриманих відповідно до закону документів дозвільного характеру";

у частині другій:

в абзаці першому слова "юридичні та фізичні особи" замінити словами "юридичні особи та фізичні особи – підприємці";

в абзаці третьому слова "радіаційної безпеки, місцеві" замінити словами "радіаційної безпеки, заклади громадського здоров'я, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері охорони здоров'я, місцеві";

14) статтю 15 доповнити частиною третьою такого змісту:

"Референтні рівні концентрації радону та гамма-випромінювання від будівельних матеріалів у приміщеннях, а також вимоги щодо поводження із залишками переробки природних радіоактивних матеріалів у будівельні матеріали визначаються нормами радіаційної безпеки";

15) статтю 16 доповнити частиною третьою такого змісту:

"Навмисне додавання радіоактивних речовин під час виробництва харчових продуктів, кормів для тварин, косметичних засобів, а також ввезення

на територію України або вивезення за її межі продуктів, що містять радіоактивні речовини, забороняються";

16) у статті 17:

частини першу і другу викласти в такій редакції:

"Використання у медичній практиці будь-яких джерел іонізуючого випромінювання повинно здійснюватися з обов'язковим застосуванням засобів колективного та індивідуального захисту, контролю лімітів доз опромінення працівників, обґрунтуванням та оптимізацією процедур медичного опромінення.

Сукупна потенційна користь медичного опромінення має перевищувати можливу шкоду, яку може спричинити таке опромінення для здоров'я конкретної особи, враховуючи ефективність, користь та ризики доступних альтернативних нерадіаційних методів, що застосовуються з такою самою метою (принцип обґрунтування медичного опромінення)";

після частини другої доповнити трьома новими частинами такого змісту:

"Застосування принципу обґрунтування медичного опромінення передбачає три етапи:

обґрунтування нових видів медичного опромінення перед їх загальним впровадженням з метою підтвердження, що медичне опромінення приносить суспільству більше користі, ніж шкоди;

попереднє обґрунтування індивідуального медичного опромінення з урахуванням конкретних цілей медичного опромінення і показників стану здоров'я особи, медичне опромінення якої проводитиметься;

обґрунтування застосування конкретної процедури медичного опромінення для конкретного пацієнта з визначенням переваг користі над шкодою.

Захист людини від впливу іонізуючого випромінювання під час медичного опромінення здійснюється з дотриманням принципу оптимізації, що означає підтримку доз опромінення на максимально низькому рівні, якого можливо досягти з урахуванням соціальних та економічних факторів, та полягає у керуванні дозою опромінення пацієнта.

Керування дозою опромінення пацієнта здійснюється шляхом використання діагностичних референтних рівнів, які є мірою оцінки дози опромінення пацієнта як оптимальної, при конкретному методі медичного діагностичного радіологічного дослідження".

У зв'язку з цим частини третю – сьому вважати відповідно частинами шостою – десятою;

17) у статті 18:

у частині першій:

перше речення після слів "робочих місць" доповнити словами "для яких можливе перевищення лімітів доз опромінення";

доповнити другим реченням такого змісту: "Для цілей перевірки дотримання ліміту річної дози опромінення населення використовують оцінку ефективної та/або еквівалентної річної дози опромінення для репрезентативної особи";

частину другу виключити;

18) у статті 19:

у назві і тексті слова "річної основної дозової межі" замінити словами "ліміту доз";

у частині другій слова "допустимої межі" замінити словами "допустимого ліміту дози";

19) у частині першій статті 20 слова "життю та здоров'ю людей, а також майну фізичних осіб" замінити словами "життю, здоров'ю та майну людей, а також майну фізичних осіб – підприємців та юридичних осіб";

20) у статті 21:

частину першу викласти в такій редакції:

"Виплата компенсації за перевищення лімітів доз опромінення та відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок впливу іонізуючого випромінювання, забезпечуються за рахунок коштів та/або майна юридичних та фізичних осіб, внаслідок практичної діяльності яких допущено таке перевищення";

у частині другій слова "річної основної дозової межі" замінити словами "лімітів доз".

II. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

Президент України

м. Київ
23 серпня 2023 року
№ 3344-IX

В. ЗЕЛЕНСЬКИЙ